

3. Осова О. Лінгводидактичні особливості викладання іноземних мов у кризових ситуаціях: досвід закладів вищої освіти України. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. 2023. URL: https://www.google.com/url?q=https://periodicals.karazin.ua/language_teaching/article/download/21889/20277/&usg=AOvVaw0dFn6ARtI9o1xb8Ub7TLSl&hl=uk-UA (дата звернення: 12.03.2026).

4. Тарнопольський О.Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с. URL: https://www.google.com/url?q=https://lib.duan.edu.ua/images/PDF/filol/filol_20.pdf&usg=AOvVaw11OtGAYaytWOkHI_mRzmR6&hl=uk-UA (дата звернення: 15.03.2026).

МАТВІСІВ Ярослав

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної та професійної освіти*

*Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

ГУЗАР Богдан

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасній системі освіти особлива увага приділяється формуванню активної, ініціативної та самостійної особистості. Суспільство потребує людей, здатних самостійно приймати рішення, відповідально ставитися до своєї діяльності, творчо підходити до розв'язання різноманітних завдань і постійно вдосконалювати власні знання і вміння. Саме тому розвиток самостійності учнів є одним із важливих завдань сучасної школи. Значні можливості для цього створюють уроки технологій, оскільки поєднують теоретичні знання з практичною діяльністю та передбачають активну участь школярів в освітньому процесі.

Самостійність школярів вченими розглядається як важлива якість особистості, що проявляється у здатності самостійно ставити перед собою завдання, планувати діяльність, знаходити способи їх розв'язання та оцінювати результати власної праці [1 – 4]. Формування цієї якості відбувається поступово і потребує створення відповідних педагогічних умов, які сприятимуть активному залученню учнів до освітнього процесу. У старшому шкільному віці розвиток

самостійності набуває особливого значення, оскільки саме в цей період учні готуються до вибору майбутньої професії та подальшого навчання.

Уроки технологій мають значний потенціал для розвитку самостійності старшокласників. Особливість цього шкільного навчального предмета полягає у його практичній спрямованості, адже учні не лише засвоюють теоретичні відомості, а й виконують різноманітні практичні завдання, пов'язані з проєктуванням, конструюванням і виготовленням виробів. Саме у процесі такої діяльності школярі вчаться самостійно планувати роботу, обирати необхідні матеріали та інструменти, визначати послідовність виконання операцій і контролювати якість результату.

На основі аналізу наукових джерел нами виокремлено педагогічні умови розвитку самостійності старшокласників на уроках технологій:

1. *Створення освітнього середовища, яке стимулює активну діяльність учнів.* Учитель має організувати навчальний процес таким чином, щоб школярі були не пасивними виконавцями вказівок, а активними учасниками навчання. Для цього необхідно використовувати різноманітні методи і форми роботи, які передбачають самостійну діяльність, пошук інформації, виконання творчих завдань та прийняття власних рішень.

2. *Використання проєктного підходу у навчанні технологій.* Проєктно-технологічна діяльність передбачає виконання учнями комплексних завдань, які мають практичне спрямування та завершуються створенням конкретного виробу. У процесі роботи над проєктом школярі визначають мету діяльності, планують етапи роботи, підбирають необхідні матеріали й інструменти, виконують практичні операції та оцінюють отриманий результат.

3. *Поступове ускладнення завдань, які виконують учні.* На початковому етапі вчитель може надавати детальні інструкції щодо виконання роботи, пояснювати послідовність технологічних операцій та контролювати діяльність школярів. Проте з часом рівень самостійності має поступово зростати, а учні – отримувати більше можливостей для самостійного планування роботи, вибору матеріалів і способів виконання завдання.

4. *Організація самостійної роботи учнів на уроках технологій.* Самостійна робота на таких уроках передбачає виконання практичних завдань, аналіз технологічної документації, пошук інформації, розроблення індивідуальних проєктів, удосконалення вже існуючих конструкцій тощо. Під час виконання таких завдань учні вчаться працювати без постійної допомоги вчителя, аналізувати власні дії та знаходити способи вирішення проблемних ситуацій.

5. *Комбінування традиційних й інноваційних методів навчання технологій.* Традиційні методи, такі як пояснення, демонстрація та практичне виконання завдань, формують у школярів базові знання та навички, забезпечують чітке розуміння технологічних процесів і правил безпеки. Водночас вони створюють основу для подальшого самостійного опрацювання матеріалу, оскільки учні вже

володіють необхідним багажем знань та умінь для самостійної діяльності. Натомість інноваційні методи, які включають моделювання технологічних процесів, кейс-стаді, роботу з інтерактивними цифровими ресурсами та використання програмного забезпечення для створення моделей, роблять навчання динамічнішим і цікавішим. Учасники таких уроків отримують можливість поєднувати теоретичні знання з практичними діями, експериментувати, випробовувати власні ідеї та робити висновки на основі власного досвіду.

Особливо результативними є проблемні методи навчання, коли перед школярами ставиться практична або технологічна проблема, для розв'язання якої необхідно застосувати знання, набуті під час уроків. Такий підхід стимулює активне мислення, аналіз інформації та критичну оцінку різних варіантів розв'язання. Учні навчаються самостійно планувати послідовність дій, передбачати можливі труднощі, обирати оптимальний спосіб виконання завдання та оцінювати кінцевий результат.

6. *Формування в учнів навичок планування власної діяльності.* Під час виконання практичних робіт учні повинні навчитися визначати мету завдання, аналізувати наявні ресурси та матеріали, прогнозувати послідовність дій та обирати оптимальні способи виконання роботи. Планування допомагає школярам розподіляти час і сили, враховувати можливі труднощі та заздалегідь передбачати шляхи їх подолання.

У процесі планування учні отримують можливість самостійно приймати рішення щодо вибору методів і технологій виконання завдання, оцінювати ризики та передбачати наслідки своїх дій. Наприклад, під час виготовлення виробу вони спершу аналізують, які інструменти та матеріали потрібні, у якій послідовності виконувати операції, скільки часу займе кожен етап та як перевіряти результат. Такий підхід розвиває організованість, дисциплінованість і відповідальність, адже кінцевий успіх залежить від правильно складеного плану та точного його виконання.

7. *Створення сприятливої психологічної атмосфери на уроці технологій.* Учні краще працюють і проявляють ініціативу, коли відчують себе впевнено, захищено та мотивовано. Позитивна атмосфера включає підтримку вчителя, доброзичливе спілкування між однокласниками, можливість обговорювати власні ідеї та помилки без страху критики або осуду. Важливо, щоб педагог заохочував учнів до самостійного пошуку рішень і творчого підходу до виконання завдань. Підтримка у вигляді похвали за успіхи та конструктивного коментаря щодо недоліків допомагає формувати в учнів впевненість у власних силах і готовність пробувати нові способи роботи. У середовищі, де кожен учень відчуває, що його думка важлива, розвивається ініціативність та відповідальність за результат.

8. *Об'єктивне оцінювання результатів діяльності учнів.* Оцінювання не обмежується простим виставленням оцінки за виконане завдання, а включає формувальний підхід, який допомагає учням усвідомити власні досягнення та зрозуміти, над чим слід працювати далі. Формувальне оцінювання передбачає детальний аналіз процесу виконання роботи, акцент на сильних сторонах та рекомендації щодо вдосконалення. Залучення школярів до самооцінювання стимулює їх критично оцінювати власні дії, планувати подальші кроки та брати відповідальність за кінцевий результат. Водночас практикування взаємооцінювання формує здатність конструктивно сприймати оцінку однокласників, порівнювати різні підходи до виконання завдань та виробляти критерії власної діяльності. Такий комплексний підхід до оцінювання розвиває самостійність, відповідальність та усвідомлене ставлення до навчального процесу, адже учень бачить реальний зв'язок між власними зусиллями і отриманим результатом.

9. *Використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі.* Доступ до різноманітних джерел інформації дозволяє учням самостійно шукати відомості, перевіряти їх достовірність та застосовувати отримані знання у практичних завданнях. Це сприяє розвитку дослідницьких навичок і стимулює активне мислення. Використання комп'ютерних програм, онлайн-ресурсів, інтерактивних тренажерів та мультимедійних презентацій дозволяє учням експериментувати, моделювати технологічні процеси та створювати власні проекти. Такий підхід не лише підвищує інтерес до навчання, а й формує вміння організовувати власну діяльність, планувати послідовність дій, оцінювати результат і вносити необхідні корективи.

Отже, розвиток самостійності старшокласників на уроках технологій є важливим завданням сучасної педагогіки. Його реалізація потребує створення відповідних педагогічних умов, серед яких важливе місце займають організація самостійної діяльності учнів, використання проектного підходу, застосування проблемних методів навчання, поступове ускладнення завдань та формування навичок планування власної діяльності. У поєднанні з підтримкою з боку вчителя та сприятливою навчальною атмосферою ці умови сприяють формуванню активної, творчої та самостійної особистості, здатної ефективно діяти у сучасному технологічному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондар В.І. Дидактика. Київ: Либідь, 2005. 262 с.
2. Зеленкова Н. Формування пізнавальної самостійності старшокласників у навчальному процесі. Рідна школа. 2005. № 8. С. 31–33.
3. Кузьмінський А. І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник. Київ: Знання-Прес, 2008. 447 с.
4. Малафіїк І.В. Дидактика: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 397 с.